

Semnificațiile intereselor publice în contextul câmpului politic-administrativ

Significance of public interests in the context of the political-administrative field

CZU 323.2

Victor SACA,
doctor habilitat, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

This article examines some of the value significance of public interests in the context of the political and administrative field. The author pays special attention to the conceptual, structural and static aspects of public interests as well as public interest bearers. In Republic of Moldova, through this studio for the first time public interests are approached from the perspective of the political and administrative field dimensions. It is a first attempt to analyze the mechanism of the link between public interests and the political and administrative field under the conditions of the transition to democracy. The points of tangency between the public interests and the political and administrative field, the determinations and the interactions between them are identified. The article has both theoretical and practical significance. The practical aspects result mainly from the experience of the political and public life of the Republic of Moldova.

Keywords: public interests, common interests, public relations, public actors, political field, political-administrative field, public interest relationship - political-administrative field

REZUMAT

În acest articol sunt examinate unele semnificații valorice ale intereselor publice în contextul câmpului politic și administrativ. Autorul acordă o atenție deosebită aspectelor conceptuale, structurale și stadiale ale intereselor publice, precum și purtătorilor de interese publice. În Republica Moldova, prin acest studiu, sunt abordate pentru prima dată interesele publice din prisma dimensiunilor de câmp politic și administrativ. Este o primă încercare de a analiza mecanismul relației interese publice - câmp politic și administrativ în condițiile tranziției spre democrație. În acest sens, sunt identificate punctele de tangență între interese și câmp, determinările și interacțiunile între ele. Articolul are atât semnificație teoretică, precum și practică. Aspectele practice rezultă îndeosebi din experiența vieții politice și publice a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: interese publice, interese comune, relații publice, actori publici, câmp politic, câmp politic-administrativ, relația interese publice - câmp politic-administrativ.

Repere introductive

Domeniile politic și administrativ dispun de capacități speciale de manifestare drept entitate sintetică politico-administrativă bazată pe anumite dimensiuni geocronometrice (de spațiu și timp), care cuprind tot ansamblul de instituții și organizații publice, interese, comportamente, activități, relații publice etc. imanent socialului în general și politicului și administrativului în particular. Raportarea componentei politico-administrative la dimensiunile spațiale ale socialului, ca context de abordare științifică a intereselor publice, este o problemă-cheie a teoriei și practicii administrației publice contemporane, ce determină în mare măsură caracterul și direcțiile de cercetare a multor fenomene și procese de sorginte socială, dar și nonsocială.

În sistemul interacțiunilor sociospațiale un loc aparte revine interacțiunii *câmpului politic și câmpului administrativ (asociață de noi cu interacțiunea spațiului politic și spațiului administrativ)*, care are capacități valorice ce-i permite să dețină un rol-cheie în cadrul sistemului social de câmp. Rolul respectiv rezultă din înseși dimensiunile fizice (teritoriale) și funcționale (de influență) ale ambelor tipuri de câmp – politic și administrativ. Examinarea acestora ca un întreg valoric, drept context al publicației de față, este determinată mai întâi de relațiile intrinsece dintre politică și sistemul administrației publice, dar și de transformările complementare ce se regăsesc în natura și structura ambelor domenii. Aceste relații și transformări, deși astăzi, în virtutea postmodernizării, nu se înscriu plenar în dihotomia weberiană despre dezvoltarea politicilor de către politicieni și implementarea aceluiași politici de către birocrați, sunt chemate prin intermediul interacțiunilor politico-administrative structurale și funcționale să creeze condiții favorabile pentru dezvoltarea unui act de guvernare eficient și a unui proces decizional transparent și echitabil [1,

p. 464]. Această dihotomie, în pofida unor procese frecvente de nerespectare de către politic a firescului de manifestare a administrativului, poate să se autorealizeze mai adecvat în condițiile unor câmpuri politice și administrative bine determinate și reglementate normativ, structural și funcțional, cu o statică și dinamică rațională, în stare să asigure o evoluție stabilă a câmpului politic-administrativ.

Fiind o paradigmă complexă de factură analitico-socială a geocronopoliticii, teoria câmpului politic e axată pe activitatea diferiților actori sociali într-un anumit „spațiu vital” (M. Wight), cu anumite „interese vitale” (M. Wight), în care comportamentul lor este afectat de legăturile obiective între diferite *poziții*, acestea aflându-se fie în alianță sau cooperare, fie în concurență sau conflict. Astfel, câmpul politic, iar de aici și câmpul politic-administrativ, care ne preocupă ca context al intereselor publice, este acel spațiu vital în care se manifestă forțele sociale cu interese vitale, iar odată cu ele și relațiile obiective între aceste forțe. În acest sens cercetătorul francez P. Bourdieu consideră câmpul politic simultan drept câmp de forțe și câmp de luptă îndreptat spre schimbarea corelației dintre aceste forțe, fapt ce determină structura câmpului respectiv în orice moment [2, p. 18] și ce e important, în viziunea noastră, capacitățile lui de funcționare și influență, interiorizarea, exteriorizarea și reproducerea energiei sociale în limitele sale de existență [3, p. 6; 4, p. 70].

Conform celor enunțate, a cunoaște însușirile actuale ale câmpului politic-administrativ în coordonatele ariei publice, fie și în calitate de context, înseamnă a elabora și adapta la anumite condiții unele construcții teoretice, considerate paradigme, ce reflectă interconexiunea între diferite elemente ale politicului și administrativului. Valorificarea acestor paradigme presupune a le percepe ca fiind localizate

în anumite coordonate spațiale (de câmp), cu anumite necesități și interese.

Ținând cont de realitățile actuale ale câmpului politic-administrativ, ca zonă și, totodată, context de activitate și relații a diferitelor forțe sociale (oficiale și neoficiale, formale și informale, conflictuale și cooperante), o semnificație aparte în cadrul acestuia revine *intereselor publice*. În viziunea noastră, ponderea acestor interese în societate, gradul lor de extindere, pătrundere și îmbinare cu alte fenomene și procese în structura câmpului politic-administrativ, depind de capacitățile câmpului respectiv, de poziția lui teritorială și energetică lui funcțională, determinate îndeosebi de puterea de impunere a *actorilor publici*. În această ordine de idei paradigma *interese publice – actori publici*, examinată prin prisma câmpului politic-administrativ, este una complexă și inovatoare, de importanță majoră la nivel de teorie și practică a sistemului administrativ-public. Pilonul acestei paradigme este, desigur, actorul public, care din punct de vedere funcțional are mult comun cu actorul politic, doar că ținta orientării sale, crezul său acțional și relațional sunt axate preponderent pe valorile publice. Actorul public se manifestă, de obicei, în trei ipostaze:

a) exponent sau purtător de interese, inclusiv politice, publice, care în funcție de capacitățile de exprimare, acestea devin, în ultima instanță, mobilul transformărilor sociale;

b) realizator al intereselor publice la diferite niveluri ale sistemului politic și administrativ;

c) reformator al câmpului politic-administrativ, producător de stabilitate și progres al acestuia pentru a corespunde necesităților și cerințelor de localizare și funcționare a diferitelor tipuri de interese publice: locale, regional-statale, naționale, interstatale.

Manifestarea eficientă a actorului public

în aceste trei ipostaze presupune a face față mai multor exigențe, în particular: a fi deja socializat activ în lumea politicii și în sectorul public; a avea cunoștințe, orientări, convingeri și deprinderi în domeniul politic și administrativ; a asigura o armonie relativă între cunoștințele, orientările, convingerile și deprinderile de natură politico-administrativă; a fi iscusit, abil în luarea deciziilor politice și administrative; a acționa hotărât și la timp în realizarea deciziilor respective. Luate ca un întreg, cele trei ipostaze și rigurile de valorificare a lor constituie formula principală de manifestare a actorului public în anumite dimensiuni de câmp.

Astfel, formula actorului purtător de interese publice poate fi prezentată astfel: „a cunoaște în profunzime sensul și menirea intereselor publice – a fi iscusit, abil în elaborarea și realizarea hotărârilor privind interesele publice – a acționa în mod hotărât în întregul câmp politic-administrativ pentru promovarea continuă a intereselor publice”. Desigur, realitățile politico-administrative actuale ale societății în tranziție spre democrație nu cunosc situații în masă de concordanță între componentele formulei respective a actorului public. În cazul Republicii Moldova dominante rămân aspectele discrepante între componentele acestei formule.

În literatura de specialitate din Republica Moldova, dar și în aceea din alte țări ale spațiului ex-socialist și occidental, nu s-a înregistrat, deocamdată, o abordare sintetică fundamentală a sintagmei *interese publice-câmp politic-administrativ*. Astăzi avem studii, inclusiv ale autorului, consacrate relației interese politice - câmp politic, interese politice - transformări democratice, în care interesele publice sunt abordate doar tangențial, fără a fi supuse aparte unei analize prin prisma câmpului politic-administrativ. Ne referim la unele monografii, dar și articole în reviste de specialitate [5].

La etapa actuală interesele publice sunt

examine mai mult prin prisma următorilor factori: politicilor publice [6], relației dintre sfera privată și cea publică în dimensiuni de management [7], procesului guvernării, puterii publice și legitimității guvernamentale [8], reformării sectorului public [9]. Știut e faptul că factorii enunțați sunt de prim ordin în analiza intereselor publice. Însă a identifica cu adevărat valoarea lor e posibil doar atunci când cunoaștem și evaluăm dimensiunile de câmp în care sunt localizate și evoluează aceste interese, localizați și evoluează acești factori.

Insuficiența cercetărilor de sinteză în domeniul administrației publice axate pe relația interes public - câmp politic-administrativ, pe recomandări solide în vederea raționalizării managementului decizional public bazat pe relația respectivă, provoacă probleme serioase pentru întregul sistem administrativ, dar și politic. Atare situație este condiționată de problemele din cadrul științelor sociale, în general, și științelor politice și administrative, în particular, dar și de cele din cadrul politicii științifice la acest capitol, ce țin de atitudinea departe de a fi adecvată cerințelor factorului de decizie față de necesitățile științelor respective. Ambele grupe de probleme au condus până la urmă la un deficit de concepție valoroasă despre interesele publice adaptate la specificul câmpului politic-administrativ, concepție care să facă față mai multor exigențe: să fie bazată pe o expertiză științifică avansată, cu elemente judicioase conjugate ale teoriei interesului public și teoriei câmpului politic-administrativ; să fie acceptată de diversele forțe ale câmpului politic-administrativ în măsura în care interesele lor să ajungă la unitate prin diversitate; să fie realizată conform parametrilor funcționali și de rol ai câmpului politic-administrativ autohton. Astfel de deficit se regăsește adesea în interpretarea intereselor politice și intereselor publice, a stării lor conexe, fapt urmat de paradoxuri în practica relațională a unor

reprezentanți ai administrației publice de ajustare a intereselor respective la specificul câmpului politic-administrativ autohton.

Dimensiuni conceptuale, structurale și stadiale ale intereselor publice

Analiza interesului public, efectuată în consonanță cu câmpul politic-administrativ, presupune mai întâi a examina ce reprezintă acest interes, cum el apare și evoluează, ce semnificație are în prezent interesul respectiv într-un câmp politic-administrativ tranzitoriu, cum este acela din Republica Moldova? Raportându-ne reflecțiile analitice la condițiile unei societăți în tranziție spre democrație, cu transformări anevoioase în toate sferele vieții sociale, astăzi departe de a fi definitivată, răspunsul la această întrebare multivalentă nu poate fi unul univoc. O definiție adecvată a interesului public în astfel de condiții e destul de problematică. În pofida acestui fapt, analiza unui interes public în situațiile respective e posibilă prin raportarea lui la interesul public ca model, cu calitățile sale ideale. Adică la un interes *ad literam* definit, cu purtători care îl realizează în condiții relativ stabile, în baza unor scopuri bine determinate, unor orientări clare spre modernizarea sistemului administrativ, spre rezultate așteptate, pentru ceea ce Aristotel numea „binele comun”.

În Dicționarul de politică Oxford, univers enciclopedic, interesului public îi sunt atribuite două semnificații definitorii: 1) interesul comun al persoanelor în calitatea lor de membri ai publicului; 2) agregare de interese individuale ale persoanelor afectate de o anumită politică sau acțiune [10, p. 229]. După cum se remarcă aici, între cele două formulări ale interesului public există o deosebire evidentă, fiindcă interesul comun este unul împărtășit, pe când agregarea de interese individuale depinde de evaluarea echilibrată a poziției indivizilor examinați aparte.

În literatura de specialitate interesul public este definit și în funcție de interesele

instituțiilor politice, în particular, după cum socoate S. Huntington, „în funcție de interesele concrete ale instituțiilor guvernamentale” [11, p. 30-31]. Cercetătorul consideră că fără instituții politice puternice societății îi lipsesc mijloacele de definire și realizare a intereselor sale comune. Capacitatea de a crea instituții politice înseamnă capacitatea de a crea interese publice [11, p. 30].

Fiecare din interpretările menționate ale interesului public are specificul său. Cea dintâi formulare a lui, axată pe aspectul comun al publicului, se atribuie membrilor acestuia. Ea întruchiează în sine interesul comun ca factor-cheie ce apropie membrii publicului pentru colaborare. Aceștia sunt reuniți și se impun fie ca forțe sociale care au aceleași necesități și interese, sau ca „un grup de persoane nonspecificate” [10, p. 229], în sens că indivizii ce formează publicul sunt nespecfici (oricine poate fi membru), care la fel au interese comune. În acest context, este important faptul că persoanele pot împărtăși un interes public atunci când ele însele conștientizează că se consideră drept membri potențiali ai anumitor forțe sociale sau ai unui anumit grup nespecificat, făcându-se abstracție de pozițiile lor particulare și interesele lor private. Modul respectiv de a interpreta interesul public este în felul său o întruchipare a voinței generale, comune din societate.

A doua formulare a interesului public este împărtășită de cei ce neagă utilitatea primei formulări, ce admit în calitate de substanță a lui nu mai mult decât „suma intereselor indivizilor relevanți, considerați în circumstanțele lor concrete” [10, p. 229]. Această interpretare, bazată pe agregarea de interese individuale, socoate o politică în interesul public atunci când ea corespunde potențialelor câștiguri sau pierderi ce intervin după adoptarea sa. Adică abordarea interesului public se face strict prin prisma analizei de tip „cost-beneficiu” [10, p. 229].

A treia abordare a interesului public,

axată pe relația instituții politice - interes public, este una de o încărcătură mai puternică și mai consistentă la capitolul manifestării și durabilității interesului respectiv. Asume existența unor instituții politice capabile să dea substanță intereselor publice distinge societățile dezvoltate politic de cele nedezvoltate [11, p. 33]. Societățile cu organizații și proceduri guvernamentale foarte instituționalizate reușesc mai mult și mai bine să articuleze și să promoveze interesele publice. Aici, în relația dintre politic și public, există o mișcare dialectică, adică de la instituție spre interes și *viceversa*. Interesul public, la rândul său, fiind creat de către instituțiile guvernamentale, contribuie la întărirea acestora ca instituții publice.

Desigur, abordările interesului public, cu semnificațiile lor aparte, cât ar fi ele de distincte, nu trebuie privite într-o manieră izolată, fără anumite puncte de tangență. Acestea există, fiindcă calitatea de membru al unui public relevant sau calitatea unei sume de interese a indivizilor relevanți, dar și calitatea unei instituționalizări politico-publice în cazul în care se are în vedere interesul public, este dependentă de un anumit context. Toate aceste abordări apelează, în ultima instanță, la contextul interesului public, în cazul nostru - la câmpul politic-administrativ.

Ce raport există între abordările menționate ale interesului public în contextul câmpului politic-administrativ?

În primul rând, raport dintre general și particular. Adică, prima abordare, exprimată în interesul comun al publicului, e de natură generală față de cea de a doua, relativ particulară - suma intereselor individuale din societate, care o deducem din poziția indivizilor în parte. La rândul său, abordarea instituțional-politică deține rolul general față de primele două, întrucât „comunitățile politice organizate (instituționalizate) sunt *mai bine adaptate* să ia decizii și să dezvolte strategii politice (politico-publice – V.S.) de-

cât comunitățile neorganizate” [12, p. 150]. Drept valoare de ordin general are și câmpul politic-administrativ, acesta întruchipând în limitele sale atât poziția (locul), cât și rolul interesului public evaluate în fiecare din abordările enunțate.

În al doilea rând, raport mixt de natură determinist-interacționistă existent între toate abordările interesului public. Doar că gradul determinativ al unei abordări față de cealaltă e diferit. În funcție de caracterul regimului politic și administrativ (democratic sau autoritar), de condițiile sociumului în ansamblu, primatul poate să-i revină celei de a treia abordări (nu doar în sens pozitiv, de complementaritate a politicului și publicului, ci și negativ, de politizare a vieții publice). Sau poate să-i revină primei abordări atunci când sectorul public deține pârghiile necesare de a fi primul producător de impact în sistemul interacțiunilor politico-publice. Însă, indiferent de soliditatea componentei deterministe a unei sau altei abordări, interesul public până la urmă e completat de componenta interacționistă. Într-un regim cu democrație consolidată dominantă e starea de armonie relativă între ambele componente ale interesului public. Invers, într-un regim autoritar/totalitar componenta deterministă a politicului față de public *lato sensu* e una de dictat. Aspectul public, exprimat în diverse variații sociale, aici e strict determinat de regimul administrativ de comandă.

În al treilea rând, raport între politic și nonpolitic caracteristic pentru toate cele trei abordări ale interesului public. Dar mai evidentă aici e a treia abordare. Adică, instituțiile guvernamentale, prin pârghiile lor structural-funcționale, intervin cu influențe asupra tuturor aspectelor vieții publice: politice, sociale, economice, culturale. Astfel, interesul public cuprinde în orbita de impact socialul, în general, și componentele principale ale acestuia, în particular. Anume, componentele respective

reflectă raportul dintre politic și nonpolitic. Acest raport din cadrul interesului public are locul și rolul său în aria câmpului politic-administrativ.

În baza acestor raporturi, dar și a fenomenelor și proceselor la care interesul public are ieșire directă (e vorba despre necesități, utilități, valori, idei, avantaje) e posibilă o definiție complexă, sintetică a interesului respectiv. În sens că interesul public, ca și cel politic, nu există în câmpul politic-administrativ pe un loc gol, în afara conștientizării anumitor necesități, valori, idei, stimulente, avantaje publice, toate acestea alimentând din punct de vedere obiectiv și subiectiv interesul respectiv cu substanța necesară atât bazică, cât și suprastructurală.

În opinia noastră, interesul public, ca fenomen *sui generis*, poate fi definit drept o *totalitate de însușiri obiective și subiective ale actorilor publici, membrilor publicului legate de factorul necesității, utilității, avantajului, scopului, valorii ce influențează substanțial comportamentul și acțiunile lor social-semnificative*. Din definiție deducem o atitudine aleasă a membrilor publicului, în general, și actorilor publici (instituții politico-publice, lideri, grupuri de interese, de presiune ș.a.), în particular, față de anumite fenomene, procese, activități sociale în sens larg, atitudine bazată pe anumite poziții, necesități, convingeri și scopuri bine determinate, anumite principii ideologice. Adică interesul public are elemente obiective, dar și subiective. El este mobilul comportamentului public, motivează actorii la elaborarea scopurilor politico-publice, la acțiuni și relații publice.

Principală deosebire a interesului public de alte tipuri de interese sociale constă în orientarea lui strictă spre relațiile de putere publică ce determină în ultima instanță *satisfacerea serviciilor publice în întregul organism social*, fapt ce demonstrează un grad înalt de conștientizare a necesităților, utilităților și avantajelor dife-

ritelor comunități în structurile publice din cadrul câmpului politic-administrativ. Prin gradul subiectivității sale ce-i oferă rol specific în societate, interesul public este legat de factorul conștientizării atitudinii față de activitatea instituțiilor și organizațiilor politice și nonpolitice în sectorul public, de relațiile, valorile și normele politico-morale.

Reflectând asupra realității interesului public din Republica Moldova, identificăm anumite deosebiri ale acestuia de interesul *sui generis*, care presupun abateri de sens, structurale, tipologice, stadiale, funcționale. Privit la particular, interesul public gen moldovenesc este unul în transformare, cu tendințe specifice de acumulare a substanței valorice, de la simplu la compus, de la general la particular, dar care, deocamdată, nu dispune de baze economice, sociale, culturale mature pentru a-și supune într-un mod relevant elementele ce-i lipsesc spre integritate. Astfel de situație bazică a interesului public, când reformele sociale se află în tăgădnare, determină în mare măsură evoluția sa anevoioasă, prin imaturitate componentială, reculuri stadiale și, respectiv, limitări valorice.

Imaturitatea bazelor sociale ale interesului public în condițiile Republicii Moldova a generat în natura și funcționalitatea acestuia deformări dihotomice ale stabilității-instabilității, continuității-discontinuității, consistenței-inconsistenței, ritmicității-aritmiei, ordinii-haosului etc., cu dominări evidente ale componentei disfuncționale, adică a celei de a doua asupra celei dintâi. Purtătorii unui astfel de interes, indiferent de poziția pe care o dețin – guvernanți, opoziție (parlamentară sau extraparlamentară), organizații neguvernamentale – au demonstrat în relațiile sociopolitice de până acum un mod simplist de gândire dialectică bazat preponderent pe criterii deterministe, care, luate și aplicate izolat de cele interacționiste, reduc din semnificația general națională a interesului public (inte-

resul comun al societății, al țării), îl devalorizează ca mobil al progresului social. Atare mod de gândire a determinat în cei douăzeci și șase de ani de independență interese politice și publice înguste și comportament pe măsură a majorității actorilor scenei politico-publice, relații tensionate între public și privat, partide, lideri, guvernanți și opoziție, și, ce e paradoxal, între înseși componentele guvernărilor de coaliție (ADR – anii 1998-2000, AIE-1, AIE-2, AIE-3 – respectiv 2009-până nu demult), care prin tendințele de dominare au prejudiciat interesul general național și public al țării.

Analiza teoretică a interesului public presupune un demers special de a percepe și evalua dimensiunile sale structurale. În baza abordărilor postsistemice și poststructurale (necesare și valoroase pentru a înțelege complexitatea interesului public al unei țări în tranziție) ale procesului politico-public, structura interesului public din Republica Moldova poate fi calificată ca fiind contradictorie, cu legături instabile între actorii la fel de instabili ai relațiilor publice, actori care nu au suficiente capacități de a asigura funcționalitatea și integritatea acestui interes. Instabilitatea structurală este determinată de caracterul interacțiunii între două tipuri de contradicții ale relațiilor publice: contradicții interactori și contradicții intraactori, cu influențe diferite asupra sectorului public.

Contradicțiile interactori au semnificație antagonistă sau neantagonistă. Antagonismul apare între forțele de extremă dreapta și extremă stânga, generând în dese cazuri relații distructive. La ele pot fi raportate relațiile între guvernările de coaliție liberal-democrate (AIE-1, AIE-2, AIE-3), pe de o parte, și opoziția comunistă și cea socialistă, pe de altă parte. Neantagonismul apare și determină relațiile între actorii de aceeași orientare politică. Or, practica sociopolitică a țării noastre a demonstrat cazuri nu doar particulare, ci și unice, când contradicțiile

neantagoniste s-au transformat în anumite momente în antagoniste, aducând cu sine relații foarte tensionate. Așa au fost relațiile între actorii puterii în timpul destrămării ADR-ului, la fel între actorii puterii, când se destrăma AIE-2 și AIE-3. Atare relații bat în interesul comun, îi denaturează structura lui și, în cele din urmă, pot să-l distrugă și să pregătească terenul pentru un alt interes comun, numai că în alt format.

Contradicțiile intraactori vizează direct structura interesului public, reflectând discrepanțe serioase între elementele mentalității actorului public (de exemplu, elementul tradițional, orientat spre păstrarea vechiului, și elementul inovațional, legat de acceptarea și promovarea noului), precum și între mentalitate și comportament. Astfel de discrepanțe au fost și continuă să fie prezente la toate tipurile de orientare politică și publică a actorilor din Republica Moldova.

În Republica Moldova, spre deosebire de țările cu interese publice structural stabile (a căror elemente obiective și subiective corelează succesiv în limite mai mult sau mai puțin raționale), deja mai bine de două decenii și jumătate urmărim o disproporție vădită între aceste elemente, chiar o criză structurală (aprofundarea ei poate duce la destructurare) a intereselor în cauză. Astfel, ceea ce calificăm în structura interesului public statut al actorului, adică poziția lui socială (element obiectiv), nu este suficient conștientizată de către acesta în limitele necesarului, utilului, avantajului public, normelor politico-publice și morale general acceptate în câmpul politic-administrativ. Mai mult, subiectivitatea interesului actorului public din societatea noastră adesea reflectă o conștientizare deplasată de la firesc a statutului (necesității, valorii, avantajului), alimentată cu tendințe de încălcare a acestor norme, de combinare ciudată a scopurilor nobile, democratice (declarat) ale reformării sociale cu metode și mijloace

autoritare ce devalorizează aceste scopuri. De exemplu, scopul fundamental al guvernanților de coaliție ce ține de eurointegrare și consolidarea valorilor democratice în țară a fost nu o dată supus pericolului din interiorul alianțelor, ambițiilor nesănătoase ale unor lideri de a obține avantaje la guvernare în raport cu partenerii.

Abaterile structurale ale interesului public, legate de discordanțele între obiectivitatea și subiectivitatea acestuia, se regăsesc în etapele (stadiile) parcurse de el: apariție, constituire, funcționare, realizare, instituționalizare, transformare. Etapele respective, în special cea a funcționării, realizării și instituționalizării interesului, la fel sunt pătrunse de crize, disfuncții stadiale, fapt ce poate conduce la fenomenul de etapizării. Astfel poate fi calificată decizia fracțiunii PLDM de ieșire din alianță și de inițiere a unui proces de renegociere a unui nou acord pentru păstrarea alianței. Adică, interesul politic comun al AIE-2 a fost într-un fel încălcat și readus de către fracțiunea PLDM la punctul inițial. Deci fenomenul de destructurării și fenomenul de etapizării interesului politic, iar de aici și interesului public în cadrul alianței au mers mână-n mână. Ambele s-au aflat într-o legătură directă, completându-se reciproc.

Aspecte corelative între interesele publice și câmpul politic-administrativ

Semnificațiile conceptuale, structurale și stadiale ale intereselor publice necesită a fi completate cu o analiză a punctelor lor de tangență cu anumite variabile ale câmpului politic-administrativ. Caracterul legăturii între interese și câmp este determinat de capacitățile funcționale ale fiecărei entități în parte, de influența directă a uneia asupra alteia. Or, raportul interese publice – câmp politic-administrativ depinde și de unele influențe indirecte, din partea relațiilor și valorilor politice și publice poziționate în acest câmp. Influențele directe și indirecte asupra caracterului corelativ al interese-

lor și câmpului politic-administrativ, primate prin prisma abordărilor determinist-interacționiste și contextuale, permit a elucida unele particularități ale problemei ce ne preocupă.

- Legătură între interesele publice și câmpul politic-administrativ în societatea moldovenească de tip tranzitoriu are la bază un mecanism deficitar la capitolul stabilitate democratică. Elementele acestuia, întruchipate în mijloace și metode unilaterale de organizare și activitate publică, alcătuiesc un sistem democratic defectuos, cu o mașinărie mai mult autoritară decât democratică de manifestare a intereselor publice, fapt ce determină în fond caracterul la fel de autoritar al legăturii acestora cu transformările în sens larg din societate, cu parametrul unei democratizări limitate în contextul câmpului politic-administrativ. Atare mașinărie a fost plămădită pe parcursul celor două decenii și jumătate de independență de către forțele de guvernământ și de cele de opoziție. Ambele utilizau în relații metode autoritare cu decor democratic de comunicare, îndreptate spre satisfacerea scopurilor ca și cum nobile, or mai degrabă supuse unor interese înguste.

- Caracterul paradoxal al relației interese publice-câmp politic-administrativ a fost evident în perioada guvernării comuniste. În anii 2001-2009 a fost acumulată o bogată experiență de combinare paradoxală a democraticului cu autoritarul atât în cadrul politicului, cât și administrativului, deformând, astfel, câmpul politic-administrativ. Metodele autoritare folosite la maximum în cadrul PCRM erau extinse și în mașinăria guvernamentală (învelite ciudat în straie democratice), în relațiile cu opoziția democratică. În cei opt ani de guvernare acest partid realiza interesele sale în detrimentul intereselor publice, aducând țara la degradare civică, încălcarea drepturilor omului, privarea opoziției de dreptul de a-și exercita atribuțiile. Mai mult, mecanismul de legătu-

ră ale intereselor publice ale acestei guvernări cu procesul transformării democratice din cadrul câmpului politic-administrativ era unul manipulatoriu pentru a se bucura de susținerea maselor.

Alegerile parlamentare din 2001 și 2005 au demonstrat din plin capacitățile manipulatorii ale Partidului Comunistilor, care prin acțiunile sale a reușit să domine segmentul majoritar al masei și să vină la putere de două ori la rând. Acel mecanism manipulatoriu i-a permis partidului să-și completeze efectivul din contul unei părți active a tineretului, chiar să capete susținerea unor reprezentanți din lumea artelor, științei, mass-media. Această completare a rândurilor de partid, susținere din afara partidului, erau determinate nu atât de atașamentul persoanelor respective față de ideea comunistă, cât de motivele de a-și face carieră sau de a obține anumite avantaje.

- Mecanismul autoritar al guvernării comuniste de promovare a intereselor sale politice în raport cu interesele publice și de deformare a procesului democratic a funcționat pe parcursul anilor 2001-2009 nu doar grație capacităților sale de manipulare, ci și slăbiciunii opoziției democratice. Ultima, fiind în mare măsură dezbinată, manifesta până la urmă tot interese înguste în raport cu interesele publice. Realitățile au demonstrat incapacitatea ei de a influența în mod activ guvernarea și de a contribui la careva progrese în prosperarea interesului public al țării. Poate că unicul rol al opoziției de atunci ține de participarea ei, după alegerile parlamentare din 2005, împreună cu guvernarea comunistă, la alegerea dlui V. Voronin în calitate de șef al statului (înaintându-i acestuia un număr semnificativ de revendicări întru democratizarea țării și demonstrând voință de a nu admite o criză politică în țară), precum și de inițiere a consensului la care ea a ajuns cu aceeași guvernare privitor la subiectul integrării europene și soluționării conflictului transnistrean.

Or, după aceste evenimente manifestarea opoziției a fost una mai mult decât modestă, fără a contribui la actualizarea consensului respectiv. Mai mult, fracțiunea PPCD s-a compromis ca forță democratică, mergând mână-n mână cu guvernarea comunistă la luarea unor decizii departe de a fi democratice.

- Mecanismul conexiunii intereselor publice cu câmpul politic-administrativ a devenit defectuos și în condițiile guvernării de coaliție liberal-democrate. Alianțele de guvernământ - AIE-1, AIE-2 și AIE-3 au fost dominate din interior de interese de partid lipsite de element al consensului în raport cu interesul public al țării. Ele au repetat greșelile comise de Alianța pentru Democrație și Reforme (ADR) în anii 1998-1999, compromițând ideea democrației și integrării europene. Așa cum în ADR se foloseau metode generatoare de conflicte vis-a-vis de repartizarea funcțiilor în actul guvernării, la fel forțele din AIE-1, AIE-2 și AIE-3 manifestau interese strict axate pe împărțirea posturilor, tensionând, astfel, relațiile ce se soldau cu dezintegrări. Or, metodele autoritare din cadrul alianțelor au avut un anumit specific determinat atât de factori interni ai formațiunilor, cât și externi, legați de impactul opoziției comuniste și socialiste, societății civile. Ambii factori s-au aflat într-o legătură strânsă, condiționând paradoxurile interesului public și câmpului politic-administrativ.

Principalul factor intern era concurența dură neoficială, deseori latentă, între liderii alianțelor, a căror interese duceau la permanentizarea conflictelor. Alt factor intern, care rezulta din cel dintâi, consta în tendința componentei majoritare a Alianței - fracțiunii PLDM - de a domina partenerii, a le impune acestora regulile de joc, fapt dovedit de ieșirea fracțiunii la 13 februarie 2013 din Acordul Alianței și de revendicarea renegocierii unui alt acord. Totodată, tensiunea relațiilor în cadrul Alianței s-a dovedit

a fi manifestă și din partea fracțiunii PDM. Aceasta a avut loc, în special, în perioada formării AIE-2 când fracțiunea în cauză tărgăna, prin negocieri cu opoziția comunistă, constituirea alianței.

- Mecanismul de funcționare a alianțelor la capitolul interese publice - câmp politic-administrativ era sub influența opoziției comuniste. Pierderea de către Partidul Comunistilor a alegerilor parlamentare anticipate din iulie 2009 (determinată îndeosebi de evenimentele din 7 aprilie 2009) și venirea la putere a forțelor liberal-democrate, instituționalizate ca entitate de guvernământ în Alianța pentru Integrare Europeană, a generat o fază de confruntări neîntâlnite până atunci ca amploare în câmpul politic-administrativ al țării. Toate inițiativele și activitățile Alianței de a guverna țara erau în permanență blocate de opoziția comunistă, care nu recunoștea nici într-un fel înfrângerea sa la alegeri, statutul său de opoziție. Negând Alianța ca coaliție, opoziția a încercat în repetate rânduri să o destrame prin convorbiri separate cu fiecare reprezentanță în parte a partidelor puterii în vederea constituirii unei noi alianțe, de stânga-centru, împreună cu Partidul Democrat. Astfel, fracțiunea comunistă efectua o presiune permanentă asupra guvernării, pentru a o denatura în fața opiniei publice. Influența opoziției comuniste asupra Alianței și subminarea raportului între interesele acesteia și procesul reformării câmpului politic-administrativ a fost legată și de punerea în joc pentru un timp îndelungat a problemei alegerii șefului statului, considerată drept una principală în evoluția statului și societății. Chiar din start ea s-a pronunțat împotriva alegerii candidaturii AIE la funcția de președinte al țării, boicotând ambele tururi ale alegerilor.

- Impactul opoziției comuniste asupra factorului de interes public a devenit deosebit de puternic la sfârșitul anului 2012 - prima decadă a anului 2013, perioadă marcată

de evenimente de mare rezonanță (incidența din Pădurea Domnească, demisia Procurorului general și a vicespeakerului, depistarea încălcărilor financiare la Banca de Economii a Moldovei și informarea opiniei publice, intentarea dosarelor unor miniștri bănuți de corupție, arestarea de către Centrul Național Anticorupție (CNA) a Șefului Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, interceptarea convorbirilor telefonice ale acestuia cu premierul etc.), care au provocat un conflict de durată între componentele Alianței. De aceste evenimente a profitat din plin opoziția comunistă. Ea a participat în cadrul Legislativului la votarea de decizii favorabile unei fracțiuni în detrimentul altei fracțiuni din Alianță. De așa natură a fost mai întâi situația când opoziția susținea fracțiunea PLDM în raport cu celelalte, apoi pe cea a PD-ului împotriva PLDM-ului. Atare jocuri politice s-au soldat, în ultima instanță, cu destrămarea Alianței. Efortul decisiv al opoziției comuniste s-a regăsit în inițierea mișcării de cenzură contra guvernului și în demiterea lui.

- O influență puternică asupra relației interese publice-câmp politic-administrativ urmărim din partea opoziției socialiste și a celei de dreapta – Platformei DA, transformată în partid și Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS). În unele circumstanțe, la mitinguri, demonstrații, aceste forțe, deși sunt diametral opuse (sub motivul că luptă împotriva celor care au furat miliardul), mergeau împreună împotriva guvernării. Cea mai mare victorie a opoziției socialiste în câmpul politic al țării a fost câștigarea alegerilor prezidențiale din 2016, în urma cărora liderul ei I. Dodon devine șeful statului. Acest eveniment, și cele ce au urmat odată cu activizarea fracțiunii socialiștilor în Parlament, cu politica șefului statului de apropiere de Rusia și de negare a vectorului european, a condus la deformarea relației interese publice-câmp politic-administrativ, la o dezbinare mai mare în societate. Fe-

nomenul *dezbinării* a devenit multiplan, de o amploare cum nu a mai fost până acum, întruchipat în dezbinarea masei, diferitelor segmente sociale, demografice.

- Paradoxurile relației interese publice - câmp politic-administrativ vizează în mod direct slăbiciunea câmpului respectiv. Situația acestuia rămâne a fi direct proporțională instabilității intereselor publice. Astfel, câmpul politic-administrativ al țării, privit prin prisma dimensiunilor fizice și funcționale, este unul ciopârțit chiar de la începuturi și continuă a fi astfel până în prezent, unul divizat ca urmare a incapacității guvernanților, opoziției, societății civile de a promova o politică consecventă și eficientă față de manifestările separatismului din raioanele de est ale țării. Lipsa de integritate teritorială a țării, determinată, în fond, de interesele geopolitice ale Rusiei, ce a dat naștere acum două decenii și jumătate enclavei r. m. n., cu atribute statale consolidate *de facto*, nerecunoscute internațional *de jure*, este factorul-cheie al slăbiciunii câmpului politic-administrativ. Dezbinarea fizică a acestuia subminează funcționalitatea lui, capacitățile actorilor publici.

Totuși, deficitul de integritate teritorială a țării nu este decisiv pentru destinul său actual. Fiindcă depășirea lui depinde astăzi nu atât de obiectivitatea interesului național al țării (acesta nu dispune, deocamdată, de baze socioeconomice suficiente, de o idee națională adecvată cerințelor unei țări polietnice) sau de obiectivitatea intereselor publice ale celor ce guvernează și a opoziției, cât de subiectivitatea actorilor-purtători ai intereselor în cauză, de gradul lor de conștientizare a raportului între interesele personale sau de partid, pe de o parte, și interesul național public, pe de altă parte. Altfel spus, acea structură paradoxală a intereselor publice (și a interesului național în ansamblu), cu elementele lor obiective și subiective lipsite de concordanță își lasă amprenta asupra câmpului în care se

desfășoară transformările democratice. Adică, conflictul structural al intereselor publice se regăsește, în ultima instanță, în conflictul structural al câmpului. Impactul unor interese conflictuale asupra structurii câmpului politic-administrativ aduce serioase prejudicii acestuia. Prin conflicte de subiectivitate, prin starea de dezbinare a purtătorilor de interese, se menține discordanța între dimensiunea funcțională și fizică a câmpului, ceea ce generează paradoxuri la capitolul influență a puterii și opoziției pe teritoriul țării, îndeosebi în raioanele din stânga Nistrului. În acestea din urmă actorii Chișinăului aproape că nu se bucură de susținere. Apar conflicte de interese și în Găgăuzia, municipiul Bălți, legate de relația organe centrale - locale, guvernare-opoziție. Asemenea conflicte vizează și câmpurile economice, sociale, educaționale, culturale etc.

- Interesele publice la nivel de putere și opoziție influențează câmpul politic-administrativ în funcție de resursele (capitalurile) ce le revin purtătorilor săi în câmpurile economice, sociale, culturale, informaționale, științifice etc. P. Bourdieu sublinia, că diferite tipuri de capital reprezintă în felul lor puterea asupra unui anumit câmp... asupra mijloacelor de producție... mecanismelor de stabilire a unor categorii de bunuri... Capitalurile economice, sociale, culturale, simbolice determină poziția agentului în spațiul social și, respectiv, întruchipează puterea lui în orice câmp (inclusiv politic-administrativ - V. S.), șansele de câștig în acest câmp [2, p. 56-57]. Raportând aceste raționamente bourdiene la interesele publice și câmpul politic-administrativ în transformare, gen moldovenesc, observăm că capacitățile de capital ale diferiților actori politici, la fel cum și abilitățile lor de îmbinare a acestor capitaluri, sunt diferite, fapt ce determină și interese diferite vis-a-vis de maturitatea și funcționalitatea câmpului lor de manifestare. E drept că raporturile între capitaluri, interese și câmpuri nu trebuie in-

terpretate în mod simplist, ele sunt de natură neliniară, nu se completează în mod firesc.

Concluzii

Ciocnirile de interese și de capitaluri ale actorilor publici determină în mare parte locul și rolul acestora în câmpul politic-administrativ, capacitățile lor de a transforma și moderniza câmpul în cauză. La rândul său, câmpul politic-administrativ, acumulând necesarul de substanță valorică și consolidându-și parametrii funcționali sub influența câmpurilor nonpolitice, își extinde aria de influență asupra acestora, de includere în specificul lor. Atare includere depinde de caracterul intereselor publice și poate avea două semnificații: de îmbinare și conlucrare sau de dictat între politic și administrativ, politic și nonpolitic. Primul tip de raporturi între câmpul politic-administrativ și alte câmpuri sociale este, de obicei, generator de stabilitate publică, de relații și transformări democratice, fapt urmărit în statele care deja au realizat obiectivele tranziției spre democrație. Cât privește statele cu interese și relații publice frecvent orientate spre autoritarism la capitolul transformări democratice, cu tendințe de dictat al câmpului politic-administrativ și, respectiv, de diminuare a autonomiei altor câmpuri sociale, a specificului lor valoric, aici se produce politizarea acestora. În astfel de condiții influența câmpului politic-administrativ asupra câmpurilor nonpolitice le face pe acestea din urmă să devină cvasicâmpuri economice, sociale, culturale, educaționale, etc., în care este denaturat însuși raportul dintre cerere și ofertă, dintre interese publice și valori, interese publice și transformări sociale, ceea ce se observă în condițiile Republicii Moldova. Pentru a optimiza relația între câmpul politic-administrativ și câmpurile nonpolitice este necesară valorizarea intereselor publice, acumularea și punerea în uz de către acestea a elementului democratic, adaptarea acestor interese la procesul democratizării și consolidării democratice.

BIBLIOGRAFIE

1. Reinhardt B. Max Weber: An intelectual Potrait (New York: Double dayand Co, 1960).
2. Бурдые П. Социология политики.- Москва: Socio-Logos, 1993, 336 с.
3. Saca V. Relația putere-opoziție în contextul câmpului politic din Republica Moldova. În: STUDIA SECURITATIS. Revistă de studii de securitate și politice. Sibiu, Nr.2 / 2010, pp. 5-15.
4. Saca V. Semnificațiile câmpului politic în condițiile transformărilor democratice. Dimensiuni ale puterii și opoziției. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială. - Chișinău: CEP USM, nr. 1 (XLYIII), 2010, pp. 69-83.
5. Saca V. Interese politice și relații politice: dimensiuni tranzitorii.-Chișinău: CE USM, 2001, 473 p.; Сака В. Особенности политических интересов в современном молдавском обществе. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XXII (Coord. V. Moșneaga, V. Saca). – Chișinău, USM, 2003, pp.109-121; Saca V., Efremov V. Dimensiuni generale și particulare ale transformărilor democratice din Republica Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială. - Chișinău: CEP USM, nr. 1 (LYI), 2012, pp. 120-133; Saca V. Interese politice și transformări democratice în contextul câmpului politic din Republica Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială. – Chișinău: USM, USPEE, AMSP, nr. 3 (LXII), 2013, pp. 91-109.
6. Miroiu A. Politici publice. București: Politeia, 2012, p.12; Mungiu-Pippidi A., Ioniță S. Politici publice. Iași: Polirom, 2002, p. 22; Iașco M. Politici publice în contextul transformărilor democratice. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XXIII. Coord. V. Moșneaga, V. Saca. Chișinău: USM, 2003, pp. 122-127.
7. Pandele L., Dăneț A. Managementul public-privat al conglomeratelor umane: model de gestiune privată pentru administrarea intereselor publice. București, 2003.
8. Pîrvulescu C. Politici și instituții publice. București: Ed. Trei, 2002, p. 5; Iașco M., Saca V. Interesele publice în procesul guvernării. În: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice”. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2005. pp. 74-76.
9. Capsîzu V. Alegerea socială și problemele reformei sectorului public în Republica Moldova. Chișinău: USM, 2004.
10. Oxford Dicționar de Politică. Coord. Iain McLEAN. Traducere și glosar de L. Gavriliu. București: Univers enciclopedic, 2001, 526 p.
11. Huntington Samuel P. Ordinea politică a societăților în schimbare. Traducere de H. Stamatina. Iași: Polirom, 1999, pp. 30-36.
12. Friedrich Carl J. *Man and His Government*. McGraw-Hill, New York, 1963. Apud. Huntington Samuel P. Ordinea politică a societăților în schimbare. Traducere de H. Stamatina. Iași: Polirom, 1999.

Prezentat: 15 august 2017.

E-mail: vtsaca@hotmail.com